

Mintatétel

(Kalászné Enyedi Krisztina tanárnő)

A britannok életmódja

Caius Iulius Caesar (Kr. e. 100–44) nemcsak az egész ókor egyik legjelentékenyebb politikusa és hadvezére volt, hanem a római próza aranykorának Cicero mellett a legjelentősebb szerzője. Két azonos műfajú hosszabb alkotása maradt ránk: *Commentarii de bello Gallico* és *Commentarii de bello civili*. A *commentarii* a tisztségviselők (*magistratus*) hivatali beszámolójából Caesar műveivel emelkedett az irodalmi műfaj rangjára. A politikus ezekben a műveiben egyes szám harmadik személyben beszél el, magyarázza meg és próbálja érthetővé tenni cselekedeteit. Egyszerűen, kevés szóval, mégis hatásosan és láttató módon ábrázol.

A *Commentarii de bello Gallico* V. könyvében, a második britanniai partraszállással kapcsolatban (Kr. e. 55) tesz egy rövidebb kitérőt és bemutatja a sziget őslakosainak életformáját.

1. Britanniae pars interior ab iis incolitur, qui in insula nati sunt, maritima pars ab iis, qui praedae ac belli causa ex Belgio transiērunt et ibi permansērunt.

2. Hominum est infinita multitudo creberrimaque aedificia ferē Gallicis consimilia, pecorum numerus ingēns. 3. Nascitur ibi plumbum album in mediterraneis regionibus, in maritimis ferrum, sed ēius exigua est copia; aere utuntur importato.

4. Ex omnibus incolis Britanniae longē sunt humanissimi, qui Cantium incolunt, quae regio est maritima omnis, neque multum a Gallica differunt consuetudine. 5. Interiorēs plērique frumenta non serunt, sed lacte et carne vivunt pellibusque sunt vestiti. 6. Omnēs vērō sē Britanni vitro inficiunt, quod caeruleum efficit colorem, atque hoc horribiliorēs sunt in pugna aspectu; capilloque sunt promisso atque corpore raso praeter caput et labrum superius. 7. Uxorēs habent dēni duodēnique inter sē communēs et maximē fratrēs cum fratribus parentēsque cum liberis; sed si qui sunt ex his nati, eorum habentur liberi, quo primum virgo quaeque dēducta est.

(*Bellum Gallicum* V.12., 14.)

Szavak

- albus 3 – fehér
- aspectus, -us, m. – megjelenés, külső; *aspectu* – külsőre, megjelenésre (nézve) - abl. limitationis
- Belgium, -ii, n. – Gallia Belgica egy része, ma Észak-Franciaország területén fekszik (Artois)
- Britannia, -ae, f. – Britannia; a mai Nagy-Britannia neve az ókorban
- Britannus 3 – britannus
- caeruleus 3 – kék
- Cantium, -ii, n. – Britannia délkeleti része (ma Kent)
- capillus, -i, m. – haj
- causa, -ae, f. – ok; causa (*abl.!*) + *gen.* – miatt, végett; *vigyzat! a vonzata után áll!*
- color, -oris, m. – szín
- consimilis 2 – egészen hasonló; *akibez/amibez: dat.*
- consuetudo, -inis, f. – szokás
- copia, -ae, f. – készlet, bőség
- creber crebra crebrum – sűrű, szorosan egymás mellett álló, számos
- deducta est – *az ige jelentése itt: férjhez ad (keresd ki a szótárból a szótári alakját)*
- differo differre distuli dilatum – eltér, különbözik; *akitől/amitől: a, ab + ablativus*
- duodeni -ae -a – tizenkettő-tizenkettő
- efficio 3 -feci -fectum – létrehoz, alkot; tesz vmivé, vmilyenné; *akit/amit amivé/amilyenné: mindkettő accusativus*
- exiguus 3 – szűkös, kicsiny, jelentéktelen
- ferrum, -i, n. – vas
- frumentum, -i, n. – gabona, búza
- Gallicus 3 – gall, galliai
- habeo 2 habui habitum – bír, birtokol, van vmije; számít, tekint vminek
- hoc – a *horribiliores* melletti okhatározó: "emiatt, ennek következtében" (ti. hogy befestik magukat)
- humanus 3 – emberi(es); művelt, finom
- importo 1 – bevisz, beszállít
- incolo 3 -colui -cultum – lakik, megtelepszik; *abol: accusativus*
- inficio 3 -feci -fectum – színez, befest
- infinitus 3 – határtalan, végtelen
- interior -ius (az *intra praepositió*ból származó középfokú melléknév, alapfoka nincs) – belső, beljebb lévő
- labrum, -i, n. – ajak
- longe – messze, távol; *felsőfok mellett túlzófokot jelent: "messze a leg..."*
- maritimus 3 – tenger mellett fekvő, tengeri
- maxime – leginkább, különösen, főképpen
- mediterraneus 3 – a szárazföld belsejében lévő, szárazföldi
- multum *adv.* – nagyon, sokat, sokszor
- nascor 3 natus sum – születik, származik, ered, keletkezik
- neque – és nem, sem
- numerus, -i, m. – szám, mennyiség
- parens, -entis, m.f. – szülő
- pars, partis, f. – rész, terület
- pellis, -is, f. – állati bőr, irha, bunda; *pellibus – ablativus!* eszközhatározó vagy állandó határozó
- plerique pleraeque pleraque – a legtöbben, a többség
- plumbum, -i, n. – ólom
- praeter *praep.* + *acc.* – kivéve, kivételével
- pugna, -ae, f. – harc
- quisque quaeque quidque – ki-ki, mindegyik
- quo *adv.* – ahová (ti. "amelyik férfihoz" értelemben)
- rado 3 rasi rasum – levakar, leborotvál
- regio, -onis, f. – vidék, tájék, égtáj
- sero 3 sevi satum – vet, ültet
- si qui – azaz *si aliqui*, ti. *si*, illetve *ne* kötőszók után az *aliquis* előtagja elmarad
- superior -ius (középfokú alak; vagy a *superus* 3-ból, vagy *super praep.*-ből) – feljebb lévő, felsőbb
- transeo -ire -ii -itum – átmegy, átkel
- utor 3 usus sum – él vmivel, használ vmit *amit/amivel: abl.*
- vestio 4 vestivi vestitum – (fel)ruház, öltöztet, beföd; *amibe/amivel: ablativus*
- vitrum, -i, n. – kékes nedvet adó növény, festőcsülleng; *vitro* – eszközhatározó
- vivo 3 vixi victurus – a már ismert igének a vonzata itt eszközhatározóként *ablativus*

1. FELADAT: Olvasd fel a fenti szövegrészletet (5 pont), majd fordítsd le! (15 pont)

- 1. diák: 1-2. mondat
- 2. diák: 3-4 mondat

- 3. diák: 5-6 mondat
- 4. diák: 7. mondat

Fordítás:

.....

.....

.....

.....

.....

2. FELADAT: Hol találtad meg a szótárban a következő (a mintatételben sárgával kihúzott) szavakat? Add meg a teljes szótári alakjukat, jelentésüket! (5 pont)

- 1. szó:
- 2. szó:

3. FELADAT: A fenti szövegrészletben aláhúzott 5 szóval kapcsolatban határozd meg, pontosan milyen nyelvtani alakban állnak, illetve, ha rendhagyó, milyen szempontból az! (15 pont)

- 1. szó:
- 2. szó:
- 3. szó:
- 4. szó:
- 5. szó: